

Jože Felc

IRENA ŽERJAL - PUČNIK, GOREČE OLJKE

Izšlo v samozaložbi. Trst 1969

Zbirko lahko uvrstimo v skupino avantgardnih pojavov lirске odmevnosti našega časa.

Vezi te poezije z bralstvom obstajajo predvsem v asociacijskih pobudah, ki jih vsebuje, se pravi v skrajno osebnem kontaktu. Tudi kritičen pogled na tovrstno pesniško snovanje je tedaj lahko le načelno. Drugač na pot je analitična - na Slovenskem se je poslužuje Taras Kermauner. Menim, da ni primerna in da ne pelje h kolikor toliko objektivni resnici sodobne pesniške ustvarjalnosti.

Kljub omenjenim splošnim ugotovitvam pa je najti v liriki Žerjalove nekaj posebnih karakteristik, ki jo povezujejo s tradicijo; preko njih lahko naslonimo to pesništvo na slovensko lirsko izročilo. Taka "slovenska nota" tudi ni presenetljiva, saj je ta poezija nastajala v zamotanem okolju, polnem zelo konkretne eksistenčne vprašljivosti, hoje po robu, nešteti aličnacijskih možnosti, nevrotičnih stimulacij itd.

Zavedajoč se take konkretности zadobe v liriki Žerjalove spredaj omenjene asociacijske možnosti v bralcu presenetljivo realno, da ne rečem kar objektivno odmevnost. Zato je zbirka Goreče oljke vsekakor nadaljevanje specifičnega slovenskega zamejskega kolorita, ki so ga že doslej, ne glede na estetske kriterije, vnašali v splošno slovensko literarno zakladnico ustvarjalci iz zamejstva in je bila slovenska literarna kritika do njega večkrat nekoliko prepovršna.

V knjižnem prvencu se je Žerjalova torej snovno in oblikovno še odmaknila od danes že klasične Zajčeve Požgane trave, čeprav ji je očitno izhodišče isto oziroma podobno - tudi naslov zbirke to potrjuje. S tem se avtorica jasno antihumanistično deklarira ter tako odpira tudi številne možnosti svoje izpovedne nuje. Vprašanje je, v koliki meri si po drugi strani ne zožuje svoj komunikativni medij, ki je za vsakega ustvarjalca, razumljivo, še kako pomemben. Zaradi skrajnega nekonformizma in omenjenih interpretativnih pobud, ki jih Žerjalova nudi, je izid knjige vredno umetniško deljanje - upoštevajoč seveda zapletenost položaja, v katerem živi sodobna slovenska umetniška tvornost. V tolikokrat poudarjenem prevrednotenju besede, stavka, oblike, ki naj bi napovedovale rojstvo posthumanistične kulture, ima avtorica vsekakor svoje mesto. Človek je lahko skeptičen ali ravnodušen ob tem bistvenem vprašanju. Upravičeno mu je taka pojavnost lahko usodni absurd neke avtonomne kulture, shizoidni krik v neizprosности logike računskega stroja, ali pa tudi primarna vizija novih komunikacijskih in običnih kulturnih možnosti.